

ULUSLARARASI SOSYAL ARAşTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research

Cilt: 16 Sayı: 96 Ocak 2023 & Volume: 16 Issue: 96 January 2023

Received: December 15, 2022, Manuscript No. jisir-22-84020; Editor assigned: December 19, 2022, PreQC

No. jisir-22-84020 (PQ); Reviewed: January 02, 2023, QC No. jisir-22-84020; Revised: January 09, 2023,

Manuscript No. jisir-22-84020 (R); Published: January 16, 2023, DOI: 10.17719/jisir.2023.84020

www.sosyalarastirmalar.com ISSN: 1307-9581

TÜRK DÜĞÜN GELENEĞİ İÇİNDE ÇADIRKAYA (ERZİNCAN) EVLİLİK RİTÜELİNİN DEĞERLENDİRLMESİ

Ali SELÇUK-Kürşat KARTAL*

Öz

Bir toplumun geçmişten günümüze oluşturduğu maddi ve manevi değerler, o toplumun kültürünü ifade etmektedir. Örf, âdet, gelenek, görenek olarak karşımıza çıkan bu kültürel değerler, toplumu bir araya getiren ve toplumsal dayanışmayı sağlayan kurumları vücuda getirmektedir. Bu kurumlardan en önemlisi de ailedir. Aile kurumu da evlilik müessesesi ile sağlanmaktadır. Evlilik tek başına bir neslin devamını sağlamaktan öte toplumsal kabulü sağlayan, toplumu birleştiren bir unsurdur. Toplumun mayası olan aile kurumu diğer topluluklarda olduğu gibi Türk toplumunda da önemli bir yere sahiptir. Türklerin konargöçer toplum yapısına sahip olmaları, kendi kültürlerini başka toplumlara aktarmanın yanı sıra başka kültürlerden de etkilenmelerine sebep olmuştur. Bu bağlamda evlenme merasimiyle ilgili alakalı uygulamalarda da, bölgeden bölgeye farklılıklar gözlenmektedir. Bu çalışmamızda evlenme geleneğine bağlı olarak tarihî, kültürel zenginliği ve çeşitliliği olan Çadırkaya kasabası ve ahalisinde derlediğimiz folklorik ürünlerden yararlanarak, yöredeki düğünlerde tespit ettiğimiz gelenek, âdet ve uygulamalara yer verilmiştir. Bu gelenek ve uygulamaların İslamî, İslam öncesi Türk gelenekleri ve başka toplumlardan alınan kültürel unsurlarla olan benzerlik ve farklılıkları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çadırkaya kasabası, kültür, evlilik, uygulama, gelenek.

Abstract

The material and spiritual values created by a society from past to present express the culture of that society. These cultural values, which we encounter as customs, traditions, customs, bring into being the institutions that bring the society together and provide social solidarity. The most important of these institutions is the family. The institution of family is also provided by the institution of marriage. Marriage is an element that provides social acceptance and unites the society rather than providing the continuation of a generation alone. The family institution, which is the foundation of society, has an important place in Turkish society as well as in other communities. The fact that the Turks have a nomadic society structure has caused them to be influenced by other cultures as well as transferring their own culture to other societies. In this context, there are differences from region to region in the practices related to the marriage ceremony. In this study, we have included the traditions, customs and practices that we have identified in the weddings in the region by making use of the folkloric products we have

*Bu çalışma yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

*Prof. Dr. Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Halk Bilimi Bölümü, aliselcuk@erciyes.edu.tr, 0000-0001-5326-8113, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kültürel Çalışmalar Yüksek Lisans Öğrencisi, hanem_9@hotmail.com, 0000-0002-0803-2635

compiled in the town of Çadırkaya, which has historical, cultural richness and diversity, and its people, depending on the tradition of marriage. It has been tried to determine the similarities and differences of these traditions and practices with Islamic, pre-Islamic Turkish traditions and cultural elements taken from other societies.

KeyWords: Çadırkaya town, culture, marriage, practice, tradition.

Giriş

Erzincan'a bağlı bir kasaba olan Çadırkaya, Erzincan'a 110 km, Tercan'a ise 25 km mesafede yer almaktadır. Tercan Ovası üzerine kurulmuş olan kasaba; Tercan, Çayırılı, Otlukbeli ilçeleri ve Bayburt ili ile çevrilidir. Kasabada sert karasal iklim özelliği görülmekte, yazları sıcak ve kurak kışları ise soğuk ve kar yağışlı geçmektedir (Konukçu, 1998: 118).

Tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapan Çadırkaya, birçok etnik ve dini grubun birlikte yaşadığı bir yer olmuştur. Urartu, Medler, Persler ve Romalılardan sonra bölgeye Türkler yerleşmiştir. 11. Yüzyıldan itibaren Eretne, Akkoyunlular ve sonunda Osmanlı devletinin hâkim olduğu bölge kültürel yönden oldukça zengindir (Konukçu, 1998: 45-90). Günümüzde göç alan değil göç veren bir yerleşim yeri konumunda olan kasaba, bu özelliği neticesinde dışarıdan gelebilecek kültürel etkilerden kısmen korunmuştur.

Bilindiği üzere inanç ve geleneklerin insanlar üzerinde büyük yaptırım gücü vardır. Bu güç toplumu şekillendirirken aynı zamanda eski kuşaklarla yeni kuşaklar arasında kurulan bir köprüdür (Artun 2011: 143). Yeryüzündeki her toplum, "gelenek" diye isimlendirilen ortak kabul, düşünce ve anlayış sistemleri ile varlığını sürdürmüş ve bunu gelecekte de devam ettirecektir. Geleneklerin toplumdaki uygulamaları olan ritüeller, insanoğlunun her zaman ihtiyaç duyduğu ve duyacağı kültür unsurlarıdır. İnsan, ne kadar gelişmiş medeni bir varlık olsa da, dar anlamda bir grubun, geniş anlamda bir milletin vatandaşı olma ihtiyacındadır. Toplumun temel unsuru olan insan, her ne kadar, para, eşya, mal, mülk gibi maddî tatminlere sahip olsa da, paylaşma, dayanışma, gibi insanı manevî hazza ulaştıran ve o toplumun üyesi olma mutluluğunu hissettiren duyguların eksikliğini hisseder. (Günay, 1987: 28)

İnsan hayatında önemli dönemler vardır. İnsanoğlu, doğumu ile birlikte yeni bir âlem içerisine giriş, geçiş yapmaktadır. İnsanın doğumu ile başlayan ve yaşamında derin izler bırakan dönemler geçiş dönemi olarak kabul edilmektedir. Arnold Van Gennep bu durumu şu şekilde ifade etmektedir, "Geçiş dönemi, yer, durum (statü), sosyal pozisyon ve yaş ile ilgili değişmelere eşlik eden törenlerdir." (Van Gennep, 1960: 39).

Geçiş dönemlerini "eşik" olarak da ifade edebiliriz. Türk Dil Kurumu sözlüğünde eşik, "Başlangıç yeri, başlangıç noktası, yakını" dır şeklinde açıklanmıştır (Türkçe Sözlük, 2009: 657). Eşik, yani kapı (sınır) motifi, statünün değişimi ile ilgili ister üretimle, isterse de merasimlerle olsun törenlerde özel bir yer tutmaktadır. Özellikle geçiş döneminde yapılan bu inanç ve ritüellerin bir amacı vardır. Bu da kişinin "geçiş" dönemindeki yeni durumunu belirlemek, kutsamak, kutlamak, aynı zamanda da kişiyi bu sırada yoğunlaştığına inanılan tehlikelerden ve zararlı etkilerden korumaktır. Çünkü yaygın olan inanca göre insan geçiş dönemlerinde güçsüzdür ve zararlı etkilere açıktır (Örnek, 2014: 183). Doğum, evlilik ve ölüm üç önemli geçiş dönemidir.

Toplumun en küçük ve temel ögesi ailedir. Toplamların sağlıklı bir yapıya sahip olması için aile elzemdir. Öyle ki birçok kaynakta aile sosyal bir kurum olarak ifade edilmektedir. "Aile, sosyal ve kültürel birikimin nesilden nesile aktarılmasında rol alır. Aynı zamanda bireyin sosyalleşmesini, toplumsal değerlerin devamlılığını sağlar." (Arslantürk, Amman, 2001: 289-304).

Aile Türk toplumunda da önemli bir yere sahiptir. Aile kavramının Türk toplumun için önemi Şimşek tarafından şu şekilde ifade edilmiştir:

*Bu çalışma yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

*Prof. Dr. Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Halk Bilimi Bölümü, aliselcuk@erciyes.edu.tr, 0000-0001-5326-8113, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kültürel Çalışmalar Yüksek Lisans Öğrencisi, hanem_9@hotmail.com, 0000-0002-0803-2635

“Aile bir erkekle bir kadın arasında Allah’ın koyduğu prensipler çerçevesinde gelişen, evli olma hâli; toplumsal kuralların ve yasaların öngördüğü şekilde kişilerin yaşantılarını birleştirdikleri ilişkiler bütünü gibi anlamlara gelir” (2008: 231).

Aile müessesesi ise evlilik kurumu ile başlar. Bundan dolayı evlilik merasimi önemli bir geçiş dönemi olarak kabul edilmiş ve etrafında birçok ritüel teşekkül etmiştir. Toplumu bir arada tutan, bireyler arasında bağı ve iletişimi kuvvetlendiren geçiş dönemlerinden evlilik merasimlerinin, toplumun kültürel değerlerini yansıttığı bir gerçektir. “Evlilik, tıpkı diğer ulusların geleneklerinde olduğu gibi Türk ulusunun gelenekleri arasında da kutlu bir olayı taçlandırmak amacıyla gerçekleştirilen bir tören, bir eğlence, bir cemiyet mahiyetinde kendine yer bulur ve toplumun hangi katmanı tarafından ortaya konulduğu fark etmeksizin, kadim âdet ve gelenekler tarafından şekillendirilen belli başlı temel nitelikler ve ana kurallar esas alınarak gerçekleştirilir” (Çelik, 2018: 324).

Çalışmamızın konusunu oluşturan evlilik ve evlilik ritüelleri; evlilik öncesi yapılanlar, evlilik sırasında yapılanlar ve evlilik sonrasında yapılanlar olmak üzere üç temel tören dizisi şeklinde incelenmiştir. Çalışmamızda gözlem ve mülakat yöntemleri kullanılmıştır. Mülakat sırasında çeşitli yaş gruplarından kişilerle görüşülmeye özen gösterilmiştir. Gözlem esnasında ise “kız isteme, kına, nişan ve düğün” gibi merasimlerde gözlemler yapılmıştır. Bu sayede evlilik ve evlilik uygulamaları hakkında olabildiğince bilgi sahibi olunmaya çalışılmış, elde edilen verilerin kaydedilip gelecek nesillere aktarımı amaçlanmıştır.

1. Evlilik

Nesillerin devamı ve toplumsal düzenin sağlanması için aile kurumu önemli bir yere sahiptir. Sadece birey için değil toplum için de önemli bir unsur olan aile evlilik müessesesiyle sağlanmaktadır. “Evlilik, toplumların devamını ve soylar arası bağ kurmayı sağlayan sosyal bir mekanizmadır. Tarihte onlarca güçlü devlet kuran Türklerin bu kabiliyetlerinin ardında yatan nedenlerden biri de sağlam atılan aile temelleridir” (Artun, 2011: 160). İster aşkla isterse görücü usulü ile olsun evlilik kurumu sosyal aile kavramının inşası ve soyun sağlıklı bir şekilde devamı için elzemdir. Türk toplumu için bu denli önemli olan kurum hakkında şu ifadeler önemlidir: “Dünya dilleri içerisinde de evlilik hadisesi ile yeni bir ev açmak arasındaki ilişkiyi bir kelime ile ifade eden Türkçe’den başka dil yoktur” (Araz vd. 1991: 39). “Evlenme, geçiş törenleri içinde hem yapısının karmaşıklığı hem de içerdiği ayrıntılardaki zengin çeşitlenmeler bakımından ilginç olduğu kadar zor bir gelenektir. Bir yandan iki gencin yaşamlarını birleştirmesi açısından bireysel, bir yandan da yeni bir akrabalık bağı kurulması yönüyle de toplumsal yanı vardır” (Boratav, 2013: 190-191).

Evlilik törenleri (düğün), toplumun temelini meydana getiren aile kurumu etrafında şekillenen, beklentileri ve uygulamaları aile kurumunu destekleyecek nitelikte olan ritüellerden oluşmaktadır (Özcan, 2016:260). Evlilik kültürüyle ilişkili temel eylemler bağ oluşturma, bağlama bilgisinden kaynaklanır, “Tügün/Düğün” (tüğ-bağlamak, düğüm yapmak) sözcüğü bunu açıkça göstermektedir (Gülensoy, 1974: 286). Evlenme törenleri (düğün) bağlı bulunduğu kültür tipinin öngördüğü belirli kurallara ve kalıplara uyarlanarak gerçekleştirilir (Artun, 2011: 171).

Düğün, mutluluk verici, eğitici, gelenekleri canlandırıcı, eğlendirici fonksiyonlarının yanında insanları bir araya getirme özelliği ile de oldukça meşakkatli bir hazırlıklar bütünüdür. Kişiye, toplumun bir üyesi olmanın hazzını ve toplumda düzen içinde yaşamının gerekliliğini hissettiren düğün, aynı zamanda insanları bir araya getirerek bireyler arasındaki toplumsal bağları kuvvetlendirmekte, ortaklığı pekiştirmektedir (Eker, 1998: 28).

1.1. Evlenme Öncesi Yapılanlar

Kültürel değişim Anadolu’nun büyük şehirlerinde daha hızlı gözlenmektedir. Evlilik öncesinde evlenilecek kişinin seçimi son derece önemlidir. Kirve, musahip, kan kardeşi gibi bağları olan gençlerin evlenmesi yasaktır. Bunun dışında gençlerin evlenmesinde herhangi bir yasak getirilmemiştir.

*Bu çalışma yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

*Prof. Dr. Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Halk Bilimi Bölümü, aliselcuk@erciyes.edu.tr, 0000-0001-5326-8113, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kültürel Çalışmalar Yüksek Lisans Öğrencisi, hanem_9@hotmail.com, 0000-0002-0803-2635

Anadolu'da genel olarak tanışıp evlenirken, geleneğin hâkim olduğu yerlerde görücü usulü evlilik devam etmektedir. Yine Anadolu'da beşik kertmesi, dünürücü gitme, berdel, oturak alma, kız kaçırma gibi evlilikler sıkça görülmektedir.

Çalışmamızı yürüttüğümüz Çadirkaya kasabasında aileler erkek çocuklarını askerden hemen sonra evlendirmektedir. Yine Alevilerde kirve ve musahiplerin çocuklarının evlendirilmemesine dikkat edilmektedir. "Evlenme yaşı gelen kız ve erkekler çok bekletilmez. Kasaba ve çevresinde okuyan çocuklar 20'li, okumayan çocuklar ise daha erken evlenmektedir." (K.K.4, K.K.5).

1.1.1.Kız Bakma

Anadolu'da geleneksel toplumlarda evlenme girişimi "kız bakma", "kız arama", "kız soruşturma" ile başlar. Oğullarını evlendirmek isteyen aileler ilk önce yakın çevrelerinden, komşularından ve akrabalarından başlayarak gelinlik kız ararlar. Bu sayede güvenilir kişiler ile akraba olmanın yolu açılmış olunur. (Örnek, 2014: 263).

Çadirkaya'da aileler zamanı gelince evlenme çağına gelmiş çocuklarına kız bakmaya başlar. "Aileler, temiz huylu, becerikli ve iyi bir aile terbiyesine sahip kız çocukları ile oğullarını evlendirmek için yakın ilişkiler kurar. Kız bakmanın en iyi aracı nişan, düğün gibi toplumu bir araya getiren törenlerdir. Erkek tarafından birkaç kadın kızın evine gider ve hayırlı bir iş için geleceklerini belirterek kızın annesini bilgilendirir. Kızın annesi bu durumu evin babasıyla konuşacaklarını söyler. Kız olumlu bir karar verirse, erkeğin evine mesaj gönderilerek tarih belirlenir. Anne, baba, oğullar ve iki yakın akrabası çeşitli hazırlıklarda bulunduktan sonra kızın evine gider. Kızın hazırladığı kahveyle istek gerçekleşir. Oğlan tarafı Allah'ın emriyle Peygamberimizin kavliyle kızını ister ve eğer cevap olumlu ise kız tarafı kızını sana verdik der." (K.K.3, K.K.4, K.K.12).

Çadirkaya kasabasında kız istemenin ara sıra davetsiz de gerçekleştiği tespit edilmiştir. "Kız istemek için ziyarete gelen davetsiz misafir içeri alınır, sıradan bir şekilde ağırlanır. Kızını vermeye gönüllü olmayan ev sahibi, gönülsüz oldukları için gelinlik çağına gelmiş kızına misafirleri için hizmet ettirmez" (K.K.1).

1.1.2. Şerbetlik

Anadolu'nun çeşitli yörelerinde olan bir uygulamadır. Tatlılık, tatlı yeme gibi isimler alana ve "tatlı yiyip tatlı konuşalım" amacıyla yapılan bu uygulama akrabalar arasında muhabbetin canlanmasına vesile olması için yapılmaktadır. Çadirkaya'da "şerbetlik" olarak ifade edebileceğimiz uygulamada da amaç akraba olacak ailelerde muhabbetin artmasını sağlamaktır. "Erkek evi, kızın evine bir torba kıtlama şeker gönderir. Konu komşu şekerin kız evine gidişini görünce kızın verildiğini anlar. Kız üç gün evden çıkmaz. Bu kıtlama şekerlerin ezilmesiyle şerbet yapılır. Kızın evine gelen erkek tarafı şerbet içer. Damat adayının babası, şerbet getiren kızın kız kardeşine para verir. Çiftlere yüzükler takılır, dualar edilir ve nişan töreni yapılır. Günümüzde nişanlar daha çok kiralanan salonlarda yapılmaktadır. Bölgede belediye hoparlöründen genel bir duyuru yapılır ve halk törene davet edilir. Nişan masrafları kız tarafına aittir. Damat tarafı bayramlarda geline ve gelinin kardeşlerine hediyeler gönderir. Bu hediyeler arasında etek, takım elbise, silah ya da silah parası bulunur. Kurban Bayramına denk gelirse gelin evine koç veya koyun gönderilir" (K.K.3, K.K.12).

1.2. Evlilik Sırasında Yapılanlar

Düğün, geçiş dönemi olan evliliğin en önemli ritüelidir. Düğüne herkes davetlidir ve kimseyi gücendirmemeye çalışılır. Düğün herkes için halka açık bir davettir. Düğünün zamanı ve yeri ve kimlerin arasında olacağı "okuyucu"lar tarafından duyurulur. Davetiye basımı ve gönderimi yeni yeni görülmektedir. Geleneğin hâkim olduğu yerlerde, düğünlerde de tıpkı nişanlardaki gibi hanımlar ve beyler ayrı ayrı törene katılırlar (Örnek, 1977: 196-197).

Araştırma sahamızda evlilik süreçleri şu şekildedir:

*Bu çalışma yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

*Prof. Dr. Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Halk Bilimi Bölümü, aliselcuk@erciyes.edu.tr, 0000-0001-5326-8113, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kültürel Çalışmalar Yüksek Lisans Öğrencisi, hanem_9@hotmail.com, 0000-0002-0803-2635

1.2.1. Sağdıca Çıkma

Düğün boyunca geline ya da damada kılavuzluk eden kişiye sağdıç denir. Sağdıç genelde damadın veya gelinin bekar arkadaşlarından seçilir. Düğün boyunca önemli görevleri olan sağdıç, Çadırkaya'da düğün öncesi de önemli bir ritüelin kahramanıdır. "Bu, düğün töreninin yaklaştığının bir işaretidir. Bu, gelin ve damat adayının son 20 güne girip hazırlıklarını kontrol ettikleri bir dönemdir. Gelin kendi evinden alınır ve yakın akrabalarından bekâr bir kızın bir başka ifadeyle sağdıç evine getirilir. Bu tören ikinci namazından sonra çıkan erkeklerle yapılır. Gelin adayı erkekler önde, kadınlar arkada, dualar eşliğinde sağdıç evine götürülür. Hanımlar damat evinde davul zurna eşliğinde kendi aralarında eğlenirler. Gelin 10-15 gün sağdıç evinde kalır, bazen akşamları kendi evine gider. Bu, gelinin evden uzak durması ve evden ayrılmaya hazırlandığı bir uygulamadır." (K.K.7, K.K.9).

1.2.2. Davet

Düğün öncesi eş dostun düğüne gelmesi arzu edilir. Geçmişte "okuyucu" ya da "duyurucu" denilen kişilerin üstlendiği davet görevi günümüzde farklı şekillerde yapılmaktadır. Çadırkaya'da bu uygulamanın şöyle yapıldığı tespit edilmiştir: "Gelin damat evinde kalırken, kocası, arkadaşları ve akrabaları, düğünden on beş gün önce köydeki diğer bekâr kızlarla birlikte bir cemiyete katılırlar. Bazen günde üç yere davet gidilir. Davet sırasında geline çeşitli hediyeler verilir. Bekâr kızlar bu davetlerle kendi aralarında eğlenirler. Aynı şekilde müstakbel damat da bekâr erkeklerin davetlerine katılır. Bir evin düğün olduğunu belirtmek için çatıya bir bayrak asılır. Günümüzde böyle bir uygulama bulunmamaktadır." (K.K.5, K.K.6, K.K.10).

1.2.3. Çeyiz

Çeyiz sözcüğü Arapça "cihaz"dan gelir. Gelin için baba evinde hazırlanan eşyaların ve malzemelerin tümüne "çeyiz" denir. Çeyiz önemlidir. Çeyizi çok olan kızın itibarı da gittiği evde yüksek olur.

"Gelinin çeyizi düğünden bir hafta önce kendi evine getirilir ve bir odaya serilir. Kadın ve erkek misafirler bu süreçte çeyizin sergilendiği eve gelir ve çeyize bakar. Bu ziyaret sırasında lokum ve baklava gibi tatlılar ikram edilir. Düğünden üç gün önce çeyiz damadın evine götürülür. Gelinin erkek kardeşi, bu esnada sandığa oturur ve kalkmayacağını söyler. Damadın babası gelir ve sandığa oturan gence para verir. Daha sonra sandık damadın evine götürülür." (K.K.2, K.K.3, K.K.4).

1.2.4. Kına Gecesi

Kına; Türk inanç sisteminde, adanmış olmanın işaretidir. Türk inancına göre o işareti taşıyanın-canlı cansız olması fark etmeksizin- kutsal olduğu düşünülür ve dokunulmazlık kazanır. Bu işaretin bulunduğu eşyalara, nesnelere dokunmak uğursuzluk ve olumsuz sonuçları beraberinde getirir. Bu nedenle kurban edilecek hayvanlara, askere gidecek delikanlıya, evliliğe adım atmış genç çiftlere kına yakılır.(Kalafat, 1998: 166- 167)

"Çadırkaya'da erkek evinin önünde iki gün boyunca davul çalar ve damat sonrasında gelinin bulunduğu sağdıç evine gelir. Kapı sağdıç tarafından bir türlü açılmaz. Kayınpeder gelir ve para vererek kapıyı açar. Sağdıç kapıda bekleyenler için hazırladığı şerbeti dağıtır. Şerbet tepsisine oğlan tarafı para atar ve hediyeler verir. Bundan sonra damat gelinin saçlarının bir kısmını makasla keser ve kayıinvalideden para ister. Kayıinvalidede, sağdıca makas için para verir. Ardından gelin sağdıç evinden alınıp kendi evine götürülür. Gelin o gün kendi evinde kalır, ertesi gün ise kına gecesi yapılır. Kına gecesi gelinin baba evindeki son gecesidir. Evlenmemiş bir kız geline kına yakar, şarkılar ve sözler söylenir. Gelinin avucuna bir madeni para konulur ve çeyiz sandığına koyması istenir. Sandıklara atılan bu paranın bereket getireceğine inanılmaktadır. Kına gecesi sonrasında gelin sağdıçla kendi evinde kalır." (K.K.2, K.K.6, K.K.8).

"Tüm bekâr erkeklerle birlikte damat da kına gecesini sağdıç evinde geçirir. Bu erkelerin ellerine

*Bu çalışma yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

*Prof. Dr. Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Halk Bilimi Bölümü, aliselcuk@erciyes.edu.tr, 0000-0001-5326-8113, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kültürel Çalışmalar Yüksek Lisans Öğrencisi, hanem_9@hotmail.com, 0000-0002-0803-2635

de kına yakılır. O gece oyun oynarlar, damat ve arkadaşları sağdıç evinde kalırlar. Erkekler tarafı düğün günü tüm köy erkeklerini kahvaltıya davet eder. Kahvaltıdan sonra evden davulla ayrılan damat akrabalarını ziyaret eder, ellerini öper ve harçlık alır. Sağdıç tarafından damat berbere götürülür” (K.K.4, K.K.6).

“Düğün akşamı damat köy kahvesine getirilir, tebrikleri kabul eder, yöresel oyunlar oynanır, davullar çalınır. Düğün salonunda kadınlar kendi aralarında oynar ve eğlenirler. Damada düğün salonuna kadar eşlik edilir ve burada gelinle birlikte bir iki saat herkesin önünde kalır ve takı takılır.” (K.K.2, K.K.6, K.K.10).

1.2.5. Gelin Alma

“Öğle namazından sonra eşler, arkadaşlar ve akrabalar kız evinin önünde toplanır. Damadın annesi ve babası gelinle birlikte alınır. Evlenmemiş bir erkek kardeş, gelinin beline bir bekâret kemeri bağlar. Damadın babası kapıyı açık tutmak ve gelini içeri almak için para verir. Gelin, tekbir ve dualarla evden çıkarılır. Evden çıkarken ayakkabılar bakır bir tepsiye konur, gelin ayakkabılarını tepsiye koyar ve evden çıkar. Bu şekilde gelinin bacaklarının güçlü olacağına inanılır. Gelinin ayaklarına kurban kesilir ve kurbanın kanı gelin ve damadın alınlarına sürülür. Gelinin ayaklarının dibinde şeker ve madeni para dolu testi kırılır. Damat ise sırtında palto, elinde mendille yüksekçe bir yere çıkar ve gelinin başına kâğıda sarılmış bir elma, bir madeni para ve leblebi fırlatır. Gelinin başına değen elma damada para karşılığı verilir.” (K.K.5, K.K.8, K.K.9).

1.2.6. Damat Kaçırma

“Damat, düğün günü sağdıç ile beraber traş edilir ve sonrasında da dualarla elbiseleri giydirilir. Eskiden damadın elbise merasiminden sonra dinî nikâh kıyılmakta ve burada otuz iki farz sorulmaktaydı. Damat bu dinî sorulara cevap verinceye kadar nikâh kıyılmazdı. Sağdıçlar, damadı bu sınava hazırlaması için damadın evli arkadaşları arasından seçilmektedir. Sağdıç sadece bunları öğretmekle görevli değil aynı zamanda damadı koruyup kollamakla da görevlidir. Sağdıç, damadı ve damadın eşyalarını, kaçırmak isteyenlerden korur. Damadı kaçıramayanların son umudu Pazar yatsı namazındadır. Yatsı namazına camiye giden sağdıç ve damat, camiden ayakkabısını varsa başka eşyasını çaldırmamaya gayret eder. Bu oyunu uygulayıcıların amacı damada ait bir eşyayı götürüp karşılığında sağdıçtan bahşiş istemektir.” (K.K.4, K.K.6, K.K.9).

1.3. Evlenme Sonrası Uygulamalar

“Düğünden sonra herkes evine gider. Namazdan sonra gerdeğe girmesi için damat, sağdıç ve arkadaşları tarafından evine götürülür. Evde gelin ve damattan başka kimsenin bulunmadığı o gece, damat gelinin duvağını açtıktan sonra ona altın bir kolye takar. Bu gelenek "yüz görümlüğü" olarak adlandırılmaktadır. Damadın evinde üç ila yedi gün arasında kadınlar arasında mevlid okunur. Bütün eşler ve akrabalar mevlide gelir. Erkek tarafı, düğünde takı takan yakın akrabalarına çeşitli hediyeler sunar. Mevlitten sonra uzaktan gelip giden akrabaları misafir ederler.” (K.K.3, K.K.5, K.K.6).

1.3.1. Ayak Dönümü

“Gelin, 15 gün sonra kocasının evinden ellerini öpmek için anne babasının evine gider. Gelin babasının evine giderken annesi ve babası tarafından karşılanır. Baba tarafından kızına para, altın, koç ve inek gibi hediyeler verilir.” (K.K.2, K.K.6).

Sonuç

Evlilik müessesesi ve düğünler geçmişten günümüze her daim varlığını sürdüren kültürel unsurlardır. Düğün törenleri toplumda birlik ve beraberliği, toplumsal kaynaşma ve dayanışmayı sağlamanın yanı sıra eğlence işlevini de yerine getirmektedir. Evlilik merasimlerinin hem İslamî inançları hem de İslamiyet öncesi Türk inançlarının izlerini bünyesinde barındırıyor oluşu toplumumuzun ortak

*Bu çalışma yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

*Prof. Dr. Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Halk Bilimi Bölümü, aliselcuk@erciyes.edu.tr, 0000-0001-5326-8113, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kültürel Çalışmalar Yüksek Lisans Öğrencisi, hanem_9@hotmail.com, 0000-0002-0803-2635

değerlerini ifade etmesi bakımından önemlidir. Türk toplumunun, asırlar öncesinden gelen çeşitli duygu, düşünce ve uygulamaları düğün merasimlerinde yaşatıyor oluşu kültürümüzün devamlılığı için önemlidir.

Geçiş dönemleri ve bu dönemlerde meydana gelen ritüeller bölgeden bölgeye çeşitlilik ve değişkenlik göstermektedir. Bu makalenin odak noktasını oluşturan evlilik merasimi de değişikliklerin gözlemlendiği ritüellerden biridir. Teknolojik gelişmeler, kentleşme, göç gibi unsurlar bu değişimin ana unsurlarındandır.

Ata toprağı ile bağlarını hiç koparmayan Anadolu, geçmişten gelen kültürel bağı hala sürdürmektedir. Çadirkaya kasabasındaki düğün merasimlerinde bu bağlardan bazılarını tespit etmiş olmamız önemlidir. Görücüleme geleneğindeki irovug ritüeli, yüz açma ritüeli, damadın kıyafetini değiştirmek suretiyle yeni bir hayata geçişin simgeleniyor oluşu tespit ettiğimiz Türk mitoloji unsurlarıdır.

Bereket inancı gereği yapılan bazı uygulamalar İslamî ve İslam öncesi Türk geleneğinin harmanı olarak karşımıza çıkmaktadır. "Gelin oğlan evine geldiğinde arabadan inmez. İndirmelik ister. Kayınbabası tarla, koyun, keçi, dana, inek gibi doğumla üreyerek çoğalan bir hayvanı bahşış (indirmelik) verir. Çünkü verilenler gibi gelinin de geldiği evi bereketlendireceğine ve soylarını devam ettireceğine inanılır. Damat gelin inince, damdan bir kabın içine konan metal para, buğday, şeker karışımı serpilerek gelinin aileye tatlılık bolluk ve bereket getireceğine inanılır" (K.K.6).

Çalışmamız sırasında tespit ettiğimiz kurban kesimi, kurban kanununun gelin evinin duvarına sürülmesi gibi uygulamalar düğünlerin dinsel ve büyüsel özelliklerini göstermesi bakımından önemlidir. "Bunların yanı sıra ziyafetler, hediyeleşmeler yani gelinle damadın birbirlerine ve ailelerin gelinle damada ve birbirlerine hediyeler vermeleri kötü cinlerin etkilerini gidermek veya yeni ailenin mutluluğunu sağlamak için yapılan büyüsel işlemlerdir" (Gökalp, 2015: 312-313).

Çadirkaya kasabasındaki düğün merasiminde yoğun bir eğlence ve ikram yoktur. Yine kasaba düğünlerinde damatlara verilen önem dikkat çekicidir. Damat üzerine yapılan oyunlar, uygulamalar bu öneme işaret etmektedir. Gerek salonda gerek gerekse dışarıda yapılsın Çadirkaya düğünleri geleneksel bir çok uygulamayı yerine getirmektedir. Törenlerin hemen her aşamasına ayrı önem veriliyor oluşu Çadirkaya halkının bir araya toplanıp ortak hareket etmesini sağlamakta ve bu sayede de toplumsal bağların güçlenmesine katkı sağlamaktadır. Düğün, Çadirkaya halkını bir araya toplayarak bağlarını güçlendirmektedir.

Kaynaklar

- Akkaya, Cihan (2018). *Eş Seçimi ve Evlilik, Değişen Toplumda Değişen Aile*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Araz, Nezihe vd., (1991). 21. *Yüzyılın Eşiğinde Örf ve Âdetlerimiz (Türk Töresi)*. İstanbul: Türk Kültürüne Hizmet Vakfı Yayınları.
- Google Scholar
- Artun, Erman (2011). *Türk Halkbilimi*, Adana: Karahan Kitabevi.
- Arslantürk, Zeki, Amman, Tayfun. (2001). *Sosyoloji*. İstanbul: Çamlıca.
- Ataman, Sadi Yaver (1992). *Eski Türk Düğünleri ve Evlenme Ritleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Boratav, Pertev Naili (2013). *100 Soruda Türk Folkloru*. Ankara: Bilgesu Yayınları.
- Eker, Gülin Ögüt, (1998). "Türk Kültürü İçinde Geleneksel Bolu Evlenme Âdetlerinin Yeri", *Milli Folklor*, S. 40, s.15-30.
- Giddens, Anthony (2012). *Sosyoloji*. Hz. Cemal Güzel. İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Gökalp, Ziya (2015). *Türk Medeniyeti Tarihi*, İstanbul: Ötüken Yayınları.

*Bu çalışma yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

*Prof. Dr. Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Halk Bilimi Bölümü, aliselcuk@erciyes.edu.tr, 0000-0001-5326-8113, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kültürel Çalışmalar Yüksek Lisans Öğrencisi, hanem_9@hotmail.com, 0000-0002-0803-2635

Gülensoy, Tuncer (1974). "Altay Dillerindeki Akrabalık Adları Üzerine Notlar". *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, s....

Günay, Umay (1987). "Folklor Nedir?". *Türk Folklor Araştırmaları Yıllığı*, s.2-4.

Kafesoğlu, İbrahim (1993) *Türk Milli Kültürü*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

Marshall, Gordon (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. Çev. Osman Akinhay; Derya Kömürcü. Ankara: Bilim Sanat Yayınları.

Örnek, Sedat Veyis (2000). *Türk Halk Bilimi*. II. Baskı. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Özcan, Derya (2016). "Uşak Yöresinde Evlilikle İlgili Ritüel ve Büyüsel İçerikli Pratikler". *Elazığ: Tarih Okulu Dergisi*. S.18, s.259-272.

Özgüven, İbrahim Ethem (2009). *Evlilik ve Aile Terapisi*. Ankara: PDRYayınları.

Şimşek, Rabia Gökçen (2008). *Barçın Yaylası (Başyayla- Sarveliler- Ermenek) Folkloru*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.

Google Scholar

Türkçe Sözlük (2009). Hzl. Şükrü Haluk Akalın- vd., Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Google Scholar

Van Gennep, Arnold (1960). *The Rites of Passage*. Chicago: The University of Chicago Press.

Yakıcı, Ali (1992). "Anadolu Düğün Geleneğinin Sosyal Hayata, Sanata ve Edebiyata Etkisine Dair". *Milli Folklor*, s.28-32.

Google Scholar

Yakıcı, Ali. (1991). "Düğün Kelimesi ve Kültürümüzdeki Yeri Üzerine." *Milli Folklor Dergisi*, S. 2/11, s.33-36.

Google scholar

Yeşil, Yılmaz (2014). *Türk Dünyasında Geçiş Dönemi Ritüelleri (Doğum-Evlenme-Ölüm Gelenekleri)*. Ankara: TC Eskişehir Valiliği Yayınları.

Google scholar

*Bu çalışma yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

*Prof. Dr. Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Halk Bilimi Bölümü, aliselcuk@erciyes.edu.tr, 0000-0001-5326-8113, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kültürel Çalışmalar Yüksek Lisans Öğrencisi, hanem_9@hotmail.com, 0000-0002-0803-2635